

ועל כן אמרתי לו: תהלוכת ילדי בתי הספר באה, אולי רוצה רבי לחזור אל
בנין בית החולים? „לא“ היתה תשובתו. „וכי לא ילדי ישראל הם?“ הוא נשען
על כחפיו, גם אנו ככל הקהל נדחקנו לצדי הרחוב. התהלוכה עוברת קבוצות-
קבוצות, כל בית ספר לעצמו, וקול השירה פולח את האויר. אני רואה את
ר' חיים זוננפלד מטלל בשפתיו, ואני מטה אזני ושומע כשהוא אומר וחוזר
ואומר: „יוסף ר' עליכם, עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם לר', יוסף ר' עליכם
וכו“, עד שכל התהלוכה עברה על פניו.

פעם אני ירדתי מבית הכנסת בכתי מהסה לביחו, ואנו כשוחחים על שאלת
העברית. שאלה זו נתעוררה בקשר עם רצון חלק מהורי תלמידי תלמוד תורה
„שארית ישראל“ בפתח תקוה, להנהיג כתלמוד תורה את השפה העברית כשפת
ההוראה. החלטנו לשאול את פי ר' חיים ז"ל, אם אנדת ישראל שהשתתפה
בתקציב בסכום ניכר, לא תתנגד לכך. הוא אמר שאם ההורים רוצים אין
להתנגד, ותוך כדי שיחה אמר לי: „אתה יודע? אולי שגינו שלא החלטנו אנחנו
בכואנו לאר"י להנהיג את הדבור בלשון הקדש, כי אז היינו מקדימים אנחנו
את החפשים, והיינו מוציאים על ידי כך מידיהם את הנשק הכי חזק. ובהמשך
דבריו אמר לי בהתלהבות: „לא אמות“, לא על ידי אפס מעשה — „כי אחיה“
כו אם על ידי חיים. על ידי קום ועשה „אספר טעשי י"ה“. מכיון שאין בו איסור
מצד עצמו, היינו צריכים אולי להקרים לקיימו בקום ועשה, ולא היינו מוכרחים
להגיב עתה ע"ז בשלילה, מפני שהחפשים לקחו זה לעצמם ועשו אותו לעיקר.
ושוב פעם בכיתו, כשעת בקורי היומי אצלו, נתגלגלה השיחה על בן
יהודא, ומישהו הוסיף בחזכירו את שם בן-יהודא „יטח שמו“, ואז אמר לי „אתה יודע? אין
אני נוחג להגיד ככה. הקביה הוא בעל רחמים, לנו אין כל מושג מגודל רחמיו,
וכרור, שהוא יכול לרחם גם על רשעים כאלה. האטין לי שעניני לא תהיה צרה
אם יודע לי שגם בן יהודא ירוחם מאת הקביה, ואפילו אם גם יבא לחיי עולם הבא.
כשהם בעולם הזה אנו מחויבים להתנגד להם כפי שקבעה תורה כי בעולם הזה
הם מזיקים ומקלקלים את הסביבה, מה שאין כן כאשר הם עברו כבר לעולם העליון.
וכלום אתה חושב שאין כל צד טוב כבן יהודא? כלום אתה חושב שאין לו
שום צד זכות כזה שהנהיג את הדבור בלשון הקדש? אין הקביה מקפח שכר
כל בריה, אפילו שכר שיחה נאה, ואין עכירת מככה מצוה וזכות אינה בטלה
אפילו באלפי אלפים חובות“.

מצד שני, מאחר שלא הקדמנו בדבור בלשון קדש והחפשים עשו אותו
כיסור, היה רואה בעין לא יפה, כשמי שהוא כחוגו נאם או דבר בשפה
העברית. כבר היה טעשה וכיום השונה להסתלקותו של הגר"י דיסקין סדרנו
הספר בכיתו, והיו גם רבנים ספורים אחדים. לכבוד הרבנים הספרדים נשאתי

קטו